

107 Martijn – Onvoltooid verleden tijd

14 mei 2014 – Vijf jaar geleden stierf Martijn, onze zoon, broer en oom. Vijf jaar? In onze herinneringen aan Martijn hebben *afstand en tijd* hun perspectief verloren – wat betekenen dan nog de begrippen ‘als de dag van gisteren’ en ‘lang geleden’? Martijn is onbereikbaar én oneindig nabij.

Het gebeurt dan ook zomaar, elke dag: er vindt een korte, hevige bliksemingslag plaats in mijn hoofd. Hersenwetenschappers zeggen dat het de neuronen zijn, cellen die gespecialiseerd zijn in het ontvangen, verwerken en doorgeven van informatie. Enkele weken geleden gebeurde het ook, terwijl we thuis op de bank zaten: een bliksemstraal flitste door mijn brein, ik zwierf in enkele seconden door tijd en plaats. Dit speelde zich in mijn hoofd en hart af:

- 2019: We kijken en luisteren samen naar het televisieprogramma Podium Witteman. De bas-bariton Robert Holl staat naast de piano. We horen ‘Der Lindenbaum’ uit de liederencyclus Winterreise van Schubert – *“Komm her zu mir, Geselle, hier findest du Deine Ruh!”*
- Dan reis ik terug naar het voorjaar 2015: Louise en ik zitten in TivoliVredenburg, Utrecht en luisteren naar Robert Holl met Rudolf Jansen aan de piano, Winterreise, het openingslied: *“Fremd bin ich eingezogen, Fremd zieh' ich wieder aus.”* We worden meegezogen in een carrousel van emoties.
- Nog verder terug in de tijd, december 2014, een half jaar na het sterven van Martijn: we luisteren in de vooravond naar radio 4, het muziekprogramma Passagio van Lex Bohlmeijer. Hij leest mijn verhaal Winterreise voor en meldt dat we naar een optreden van Robert Holl mogen, in Tivoli.
- Mei 2014, Zwolle: Ik vind in Martijns computer een door hem geschreven tekst, slechts één A4; ik lees, zijn woorden overrompelen me.
- 22 september 2012, 04:55 uur. Ik weet, zo ging het: Martijn zit – na een onrustige nacht – achter zijn computer en schrijft zijn ‘Dagboek van een vermoeide Asperger’. Ik was niet bij hem – maar toch: ik zit naast hem.
- Terug in de realiteit. Ik hoor weer Robert Holl – der Lindenbaum, de slotzinnen:

“Und immer hör ich's rauschen:

Du fändest Ruhe dort, Du fändest Ruhe dort“

Louise en ik kijken elkaar aan. We hebben – zie ik – dezelfde reis door de tijd afgelegd.

Nu ga ik met jou terug naar december 2014, een half jaar na het sterven van Martijn. Ik schreef toen het verhaal dat Lex Bohlmeijer voor de radio voorlas. Het was in een serie uitzendingen met de vraag: Wat betekent Winterreise voor jou? Mijn antwoord:

Der Lindenbaum – Hans Baluschek

Winterreise – ‘nu pas begrijp ik’

Mijn jongste zoon Martijn zakt in 2012 steeds dieper weg in een depressieve toestand, waarbij alcohol voor hem nog het enige medicijn is dat hem troost kan bieden. Uiteindelijk wordt hij na een ernstige zelfverwonding opgenomen in het ziekenhuis en enkele dagen daarna in een crisiscentrum waar hij een aantal weken zal verblijven. Het al eerder ingezette onderzoek leidt dan tot de conclusie dat hij het syndroom van Asperger heeft.

Vier nachten nadat hij dit heeft gehoord doet Martijn om vijf voor vijf het bedlampje aan. Hij drinkt een glas water, trekt zijn ochtendjas en pantoffels aan en start zijn laptop. Dan schrijft hij één A4'tje: 'Dagboek van een vermoeide Asperger':

“Vannacht schoot mij te binnen dat ik door de jaren heen drie lievelingsschrijvers heb gehad. Oscar Wilde, Vladimir Nabokov, Victor Klemperer; een homoseksueel in Victoriaanse tijd, een gevluchte Rus, een Jood in Nazi-Duitsland.” “Nu pas begrijp ik de verbanden tussen deze drie schrijvers,” typt hij. Liedteksten flitsen door zijn hoofd. Nick Cave, “Hold his ever loving hand / Even when you do not understand / Sorrow has it's natural end / Hold his ever loving hand.” Hij schrijft: „Schubert – Winterreise : “Fremd bin ich eingezogen, fremd zieh ich wieder aus.““

Zingen is niet zijn sterkste kant, maar nu moet het even.

In de maanden die volgen vindt Martijn het leven opnieuw uit, daarbij geholpen door een intensieve leeftraining. Als we hem – nog onwetend van wat hij die nacht had geschreven – in zijn ‘huisje’ bezoeken, zien we een LP liggen: Schubert – Winterreise. Dietrich Fischer-Dieskau, Gerald Moore, een opname uit 1967.

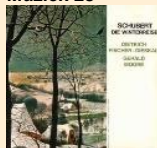
Negentien maanden na die nacht waarin hij zichzelf begrijpt, onder meer door de eerste regels van Winterreise, stapt Martijn vol levenslust zijn huis uit en sterft, omdat zijn hart het begeeft, 43 jaar jong. Als we zes dagen later Martijn naar zijn graf brengen, buigen de bomen bewogen hun takken, waarop de vogels zwijgend zitten. In die stilte hoor ik Schubert – „*Fremd bin ich eingezogen, fremd zieh ich wieder aus.*“

Nu pas begrijp ik Martijn, mijn zoon.

2019, vijf jaar later – in de ruimte van de vrijheid van onze geest leven vreugde en verdriet sámen. Wij mogen het ervaren: onze geest licht op omdat wij ons niet meer vastklampen aan het leven, maar het liefhebben. Er is ruimte voor een lach en een traan. We genieten van de ontmoetingen met waardevolle mensen om ons heen, van de schoonheid van kunst, natuur en cultuur. En ja, juist in dat alles ervaren wij ook het gemis, zijn we gevoeliger voor het soms onvoorstelbare leed dat ánderen treft.

Zolang wij – Louise, Jente, Robert, Jesper, Lennart en ik – leven, zolang mensen zich Martijn herinneren, is het leven van Martijn **onvoltooid verleden tijd: voorbij – toch niet!**

Muziek 28

1. Martijn had de LP van Winterreise, gezongen door Dietrich Fischer-Dieskau. Die opname kun je [hier in z'n geheel](#) beluisteren.

2. Uit Winterreise (niet voor niets in 2018 nummer 1 op de Hart & Ziel Lijst van de NPO):

* lied 1 – Gute Nacht. Met de woorden die voor ons altijd met Martijn verbonden zullen zijn: Fremd bin ich eingezogen, fremd zieh ich wieder aus. Thomas Hampson zingt [hier](#)

* lied 5 – Der Lindenbaum. Thomas Hampson zingt [hier](#)

3. In zijn goede én kwade dagen was [Nick Cave](#) altijd bij Martijn: *Hold his ever loving hand!*

4. Enkele keren verbleef Martijn in het detox- en crisiscentrum van Dimence Zwolle. Daar luisterde hij graag naar de [Air](#) uit Suite III van J.S. Bach. Hij vond dan rust en deelde deze muziek daar met anderen.